

Dagens opgaver i fæstebreve:

1. Find fæstebreve under Frijsenborg på AO
2. Søge efter fæste-breve fra Hagsholm under
  3. AO
  4. Daisy
  5. FamilySearch.org

I skal finde fæstebrevet hvor Peder Christensen fæster en gård i Vrangstrup den 22-12-1821 Fæstebrevet findes under Hagsholm gods i Viborg amt.

Bagefter forsøg at finde fæstebrevet for Niels Sørensen Badscher, der fæster gården i 1784— se opslag i register 673 på FamilySearch

Der er lidt hjælp her:

1. Fæstebrevet burde være tinglyst, da det er efter 1810, men jeg har ikke kunnet finde tinglysningen
2. Hagsholm kunne jeg ikke finde på AO, men godt via Daisy og FamilySearch.
3. Husk at lede efter et register. Det findes som opslag—er ikke med på Daisy— men på FamilySearch opslag 489.
4. Fæstebrevet findes fol 92. Kopier det ned på din PC

John Rasmussen & Jens-Aage Jensen

Hvordan kommer vi igang med slægtsforskning

Fæstebreve

Skærbækhus 29. jan 2019

På arbejde i hovmarken – malet af R. Christiansen i 1929

Fæstebonden

For de fleste slægtsforskere vil det være relevant at beskæftige sig med fæstere og de hovedgårde, som vore forfædre har været underlagt.

Men hvad er det for noget. Jo for langt over 200 år siden, nemlig i 1788 blev stavnsbåndet ophævet. Det var i forbindelse med landboreformerne. I den anledning blev Frihedsstøtten rejst i København.

Sidst i 1700-tallet, de store landboreformers tid, blev en vigtig tid i Danmarkshistorien. Livet blev forandret drastisk for de fleste mennesker. Landet ændrede fuldstændig udseende. Det var ikke længere de rige og fornemme der måtte eje jord.

Vælger man f.eks. Hagsholm får man:

FamilySearch

Records Family Tree Genealogies Catalog Books

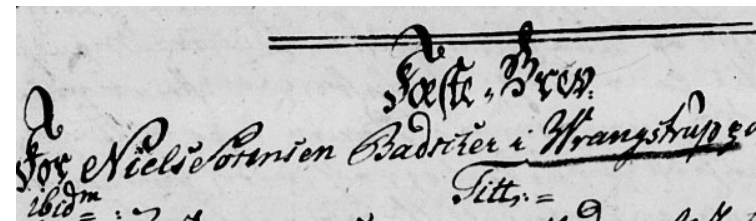
Denmark Estate Records, 1436-1964 ▾ | Viborg > Hagsholm gods >

Record Type and Year Range

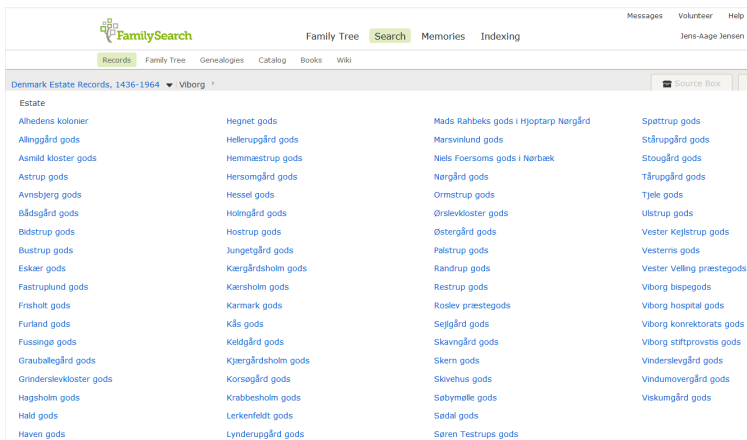
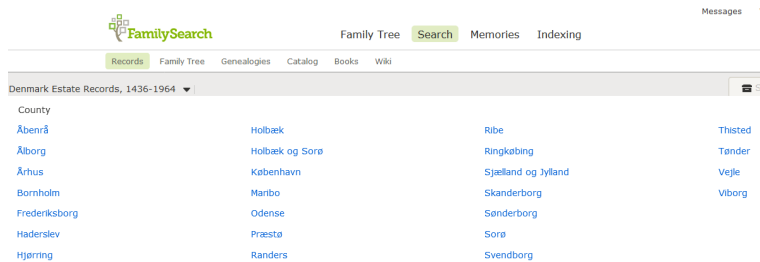
Fæsteprotokol 1719-1809 Register til fæsteprotokollen 1719-1809	Godsregnskaber 1803-1805
Fæsteprotokol 1809-1857 Register til fæsteprotokol 1809-1857 Syn over fæstegårde 1835-1851	Godsregnskaber 1806-1808
	Godsregnskaber 1808-1810
	Godsregnskaber 1810-1812

Her man kan så vælge den relevante fæsteprotokol og bladre i den på helt normal vis. Det er muligt at hente sider ned som kopi, og de plejer at være i en bedre kvalitet end på AO.

Husk altid at undersøge om der skulle være et register—enten først eller sidst i protokollen. Det kan spare meget godt arbejde, hvis der er et register.

Her kommer så en side, hvor man kan vælge amtet. Vælger man f.eks. Viborg ser næste side ud som vist nedenfor

Fæstebønderne ejede ikke deres egen jord. De var helt afhængige af herremændene, sådan havde det været i flere hundrede år.

Der gik da også en rum tid, hvor de fleste bønder stadig var fæster ved herremanden.

Sidst i 1700-tallet boede der kun ca. 800.000 mennesker i Danmark, og de fleste boede i landsbyer som fæstebønder under de ca. 800 godser.

De boede altså til leje i deres huse og gårde. Det er disse lejekontrakter, som vi vil kalde dem i dag, vi vil interessere os for.

Vi er interesseret i, hvad vore aner betalte for at bo og leve i disse huse og bondegårde. Var det penge, var det landbrugsvarer eller arbejdskraft.

Vi vil gerne grave os ned i arkivalierne og se hvordan netop vore forfædre havde det, med deres fæstebrev / lejekontrakt.

Et Fæstebrev eller en fæstekontrakt på et hus eller en gård er altså en aftale svarende til en lejekontrakt. Disse aftaler blev indført i en Fæsteprotokol.

Fæsteprotokoller indeholder navne på personer, der fæstede ejendomme tilhørende godser, samt en vurdering af de bortfæstede ejendomme. Fæsteprotokoller findes fra 1719 i godsarkiverne og for krongodsets vedkommende i amtsstuearkiverne. For at finde en fæsteprotokol skal du kende navnet på godset, som fæstegården tilhørte. Fæstevæsenet blev ophævet i 1919.

Fra 1810 skulle fæstebreve tinglyses. I enkelte retskredse kan du finde navnerogister til tinglyste fæstebreve i forbindelse med skøde- og panteprotokoller. I navnerogistret finder du en henvisning til den skøde- og panteprotokol, hvor fæstebrevet er indført.

Forsiden ser således ud

Her vælger man "Search" og derefter "Record" i søgningen. Det bringer en til en side, hvor man skal vælge [Browse all published collections](#) og derefter Continental Europa, samt Danmark. Her fås en side med mange "Census" = Folketællinger, men i bunden findes også

[Denmark Estate Records, 1436-1964](#) [Browse Images](#) Mar 25, 2014

Her vælger man "Browse Images" og kommer til siden, der er vist på næste side

Daisy fortsat:

Arkivseriens indholdsoversigt

Arkivserien

Arkivserie:	Fæsteprotokol (1719 - 1857)
Arkivskaber:	Hagsholm Gods (1719-1857)
Arkivseriens navn:	Fæsteprotokol (Officielt)
Arkivseriens datering:	Dannelse: 1719 - 1857
Reference:	Afleveringsfortegnelse 2008

Indholdsoversigt

Medietype: ⓘ	Arkivinstitution: ⓘ	Arkivseriens indhold
Original, Papir m.m.	Landsarkivet for Nørrejylland	Vis indhold
Brugskopi, Mikrofilm 35 mm	Rigsarkivet	Vis indhold
Brugskopi, Mikrofiche		Vis indhold
Kopi, Scannet	Arkivalieronline	Læs arkivaliet

Hvis man vælger den øverste får man alle pakker, der findes i Viborg, mens den nederste åbner AO og giver mulighed for at se scannede arkivalier— og det behøver jo ikke være alt.

Den tredje mulighed er Mormonernes hjemmeside:

<https://www.familysearch.org/>

Her er det nødvendigt at oprette en profil (Free Account) før man kan logge ind. Det koster ikke noget—så det kan man roligt gøre.

Hvordan finder jeg ud af hvilket gods min anes ejendom er fæstet under. Er anens ejendom i Nørrejylland så gå vi ind i en bog der hedder
 Stedregister til Nørrejske Godsarkiver
 Det er en bog på 170 sider som findes på Internettet, hvor den kan hentes ned som en pdf fil. Den er på adressen:

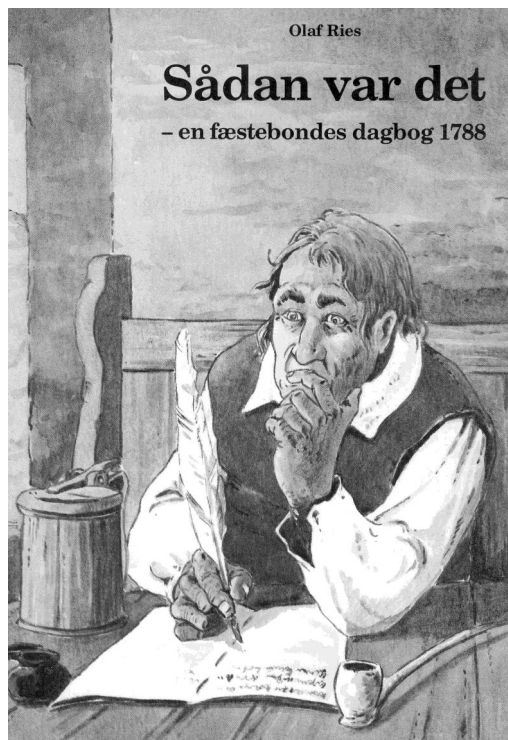
<https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=17288322#215249,40618261>

Her er et foto af Voergaard gods

Hvad tænkte bønderne, når de mødte til hoveri? Hvad mente de om deres nabo eller deres fremtid? – Og hvad håbede de på? Sådanne spørgsmål kan være svære at besvare. Det kildemateriale, der er bevaret fra landbefolkningens liv, er nemlig først og fremmest resultatet af myndighedernes interesse i skatteindtægterne fra deres gårde eller huse.

Der er heldigvis skrevet en del bøger om hvordan livet var som fæstebonde. Der er f.eks. Den her lille bog:

Vi skal anvende Daisy—hvad gør vi?:

Arkivskaber eller arkivserie: ?

Arkivskaber: ?

Arkivserie: ?

Periode: -

Søg i Daisy

Der blev fundet 1 poster.
Side 1 af 1.

[Fra](#) ? [Til](#) [Arkivskaber](#) ?

Arkivskaber:
Hagsholm Gods

Fra	Til	Officielle navne
1675	1911	Hagsholm Gods

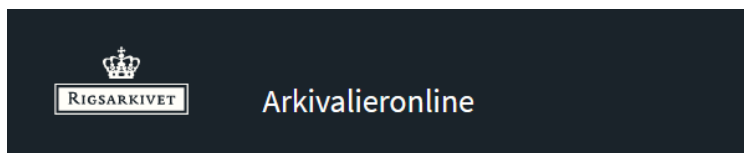
Læs mere om [arkivskaberen](#)

[Fra](#) ? [Til](#) [Arkivserier](#) ?

1675	1911	Diverse dokumenter
1719	1857	Fæsteprotokol
1736	1857	Jordebog
1854	1857	Kassebog for Hagsholm, Frijsendahl m.fl. godser
1816	1879	Kornbog

Link til Daisy:

https://www.sa.dk/daisy/daisy_forside

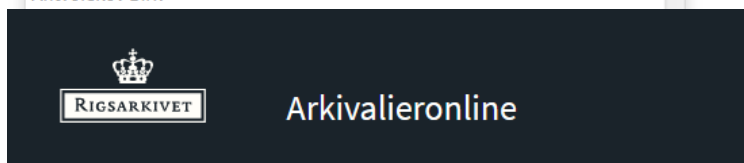

Fæsteprotokoller og -breve

Amt

Arkiv

Agedrup Sogn
 Allerup Sogn
 Amtstube Tondern
 Anhof gods
 Antvorskov Birk

Fæsteprotokoller og -breve

Amt

Arkiv

Indhold

● [Fæstebreve fremlagt i retten \(1825 - 1853\)](#)

1825 - 1853

Min tiptipoldefar havde fæstet en gård.

Det var et fæste fra kongens gods.

Hans fæstebrev så således ud.

I det Skanderborgske Rytterdistrikts Fæsteprotokol 1746 - 1764 fol 223 er der indført Fæstebrev til Laurs Olesen. Fæstebrevet lyder saaledes;

" Paa Hands Kongelige Mayts Voris Allernaadigste Arve Konge og Herris Veigne haver vi stæd og Fæste saa som Vi og hermed Stæder og Fæster til Laurids Ollesen fra Sønder Vissing Steffen Nielsens fradøde Gaard i Troelstrup, ægter Enken, Staar for Hartkorn 7 Tdr. 3 Fjdk. 2 3/4 Alb., hvoraf udj.

Indfæstning betales 8 Rdlr. som hans Kongel. Mait Allerunderdanigst til Indtægt Beregnes.

Bygningen er 56 Fag huus Annammed til Besætning 8 Bæster, 2 Stude, 4 Køer, 6 ungnød og 8 Faar, Vogne, Ploug og Harve med tilbehør, som tillige med Behøvende Sædekorn stedse ved Stædet til Inventarium skal forblive og Laurids Ollesen med alt hvis videre til sammes Conser-

vation udkræves er pligtig at tilsvare.

Bygningen er forbedre og aldtid udj forsvarlig Stand holde. Auflingen loulig at Dørche og Drive. Skatter og Udgifter, som nu er eller paabudet vorder, rigtig i rette tiide og paa sine tilbørlig Stæder at erlægge og Clarere. Viise sig hørig og Lydig imod alle De, som paa Hans Kongelige Maits veigne over hannem kand have at befale samt rette sig efter Loven Forordningerne.

Saa maa atter bemt. Laurids Ollesen omrørte Gaard med dends rette tilliggende nyde, bruge og sin Livstiid i Fæste Beholde eller saa længe Hand foreskrevne i alle maader efterkomme.

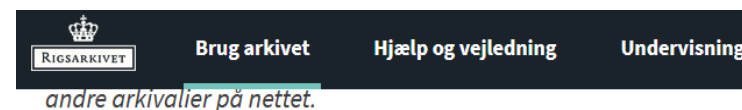
Rytter Sessionen i Skanderborg dend 10. November 1757.

Voyda. Beendfeldt. Tolsach/Moldrup. "

Der er mindst disse tre muligheder for at søge fæstebrev

1. Arkivalier online
2. Daisy
3. Familysearch.org

Vi begynder med AO:

Se arkivalier online

På Arkivalieronline finder du alle digitaliserede dokumenter. Når du vælger et emne nedenfor, sendes du til Arkivalieronline.

[Kirkebøger](#) > [Folketællinger](#) > [Lægdsruller](#) > [Skifter](#) >

[Centraladministrationen](#) > [Ejendomme](#) >

[Fængsler og forbedringsvæsen](#) > [Fæstevæsen](#) >

Fæstevæsen

Her finder du kilder, som belyser fæstevæsenets historie. Tilmeld dig Arkivalieronlines nyhedsbrev. Se kommende digitaliseringer på Arkivalieronline.

Navn	Beskrivelse	Læs mere om
Fæsteprotokoller og -breve	I fæsteprotokollerne og -brevene er der oplysninger om, hvem der fæstede hvilke gårde samt vilkårene for fæstet. Der er også mange registre til fæsteprotokoller, som endnu ikke kan findes på Arkivalieronline.	Læs her

8 gulve, en østerlænge på 13 bindinger indrettet til kreaturstald og høhus, en vestre længe på 6 bindinger, herbergshuset på 5 bindinger og endelig porthuset med en lille tilhørende stald.

I henhold til gårdens størrelse med et hartkorn på ca. 4 1/2 tdr. krævedes en besætning på fireenhalv hest, idet man normalt regnede en hest til hver tønde hartkorn.

Det heder imidlertid i skifteforretningen, at ejendommens jorde var yderst besværlige at dyrke, hvorfor der her krævedes ikke minder end otte gode plovheste til 20 rdr. stykket eller ialt et krav fra herskabet på 160 rdr.

Hertil kom kravet om en god rejsevogn med tilbehør til 16 rdr., to arbejdsvogne til 14 rdr., to harver til ialt 3 rdr. 4 mk. og en plov med tilbehør til 4 rdr. Endelig krævede herskabet til føde- og sædekorn 9 tdr. rug til 25 rdr. 2 mk., 15 tdr. byg til 20 rdr. 5 mk. og 6 tdr. havre til 6 rdr.

Herskabets krav løb således op i ikke mindre end 319 rdr.

Skal du finde et fæstebrev, så gå ind på Statens arkivers hjemmeside og se vejledningerne der. På adressen:

http://www.sa.dk/content/dk/mest_brugte_arkivalier/sadan_bruger_du_de_mest_brugte_arkivalier/fasteprotokoller_-_en_vejledning

Fæstebrevet er ikke altid nok.

Når fæstebrevet er fundet skal vi ikke sige stop. Der kan godt være noget spændende at finde ud af når fæstet ophører.

Vi så i fæstet på gården med kongen at der var lavet en beskrivelse af hvad der var fæstet og at fæstet var på livstid.

Nu er det nok ikke urimelige krav kongen stiller ved fæstebondens død. Der er situationen nok lidt anderledes hvis det er en godsejer fæstebonden har fæstet gården ved.

Vi skal prøve at se på en anden ane, som har fæstet en gård af herremanden på Langholt i Vendsyssel.

Vi ser på de næste par sider, et afsnit i skiftet efter Anders Jensen der døde i 1765

**Uddrag fra skifte efter
Anders Jensens død,
Med mine bemærkninger indføjjet.**

Efter fæstebondens død i år 1765 forlangte gårdens ejer, herremanden på Langholt, der efter den tids regler og forordninger kunne stille krav om istandsættelse af gårdens bygninger, om et beløb til heste og redskaber samt et beløb til "føde- og sædekorn", alt i henhold til den synsforretning, som var blevet gennemført, da fæstebonden Anders Jensen i sin tid havde overtaget fæstet.

Man kan dog nok gå ud fra, at herskabets krav som regel var højere end nødvendigt, ikke mindst for at sikre, at der ikke blev for meget at arve, idet dette ville betyde en splittelse af værdierne på fæstegården og dermed en forringelse af mulighederne for fortsat god drift.

Således krævede herremanden på Langholt et beløb på ikke mindre end 50 rdr. til istandsættelse af gårdens bygninger, om hvilke det hedder, at de bestod af et 13 fag stort stuehus, en lade på